

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи **Наталія МИХАЛЬЧЕНКО**

28 серпня 2024 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),

освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Миколаїв – 2024

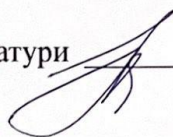
Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Мікрюкова Катерина Олександрівна, старший викладач кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, старший викладач.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол від «26» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри української мови і літератури _____ (Лілія РУСКУЛІС)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року №12

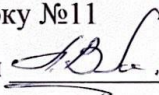
Голова навчально-методичної комісії _____ (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «27» серпня 2024 року №11

Голова навчально-методичної ради _____ (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація

У процесі вивчення дисципліни «Стилістика української мови» поглиблено, систематизовано й узагальнено знання зі стилістики й функціональних стилів сучасної української мови, сформовано вміння й навички визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах різних стилів й вільно користуватись усною і писемною формами української мови, дотримуючись норм літературної мови; закріплено вміння вільно, зв'язно, логічно, точно, доречно й виразно викладати свої думки, користуючись багатством і різноманітністю мовних засобів відповідно до функціональних стилів сучасної української мови; удосконалено навички й уміння опрацювання науково-лінгвістичної літератури, творчої самостійної роботи в процесі підготовки до практичних і семінарських занять зі стилістики української мови. Сформовано здатність до виділення й пояснення стилістичних ознак мовних одиниць у текстах усіх стилів, до застосування стилістичних прийомів, способів використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови; розвинено навички до редагування текстів різних стилів й конструювання стилістично довершеного тексту будь-якого стилю та жанру.

Ключові слова: стилістика, стиль, функціональні стилі, культура мовлення, мовна одиниця, мовні засоби, сучасна українська літературна мова.

Summary

In the process of studying the discipline «Stylistics of the Ukrainian language» the knowledge of stylistics and functional styles of the modern Ukrainian language was deepened, systematized and generalized, the abilities and skills to determine stylistic features of language units in texts of different styles and freely to use oral and written forms of Ukrainian language following the norms of the literary language were formed; the ability to freely, coherently, logically, accurately, appropriately and clearly express their thoughts, using the richness and variety of language tools in accordance with the functional styles of the modern Ukrainian language was fixed; skills and abilities of study scientific and linguistic literature, creative independent work in the process of preparation for practical and seminar classes on the stylistics of the Ukrainian language have been improved. The ability to highlight and explain the stylistic features of language units in the texts of all styles, to use stylistic techniques, ways to use language material in accordance with the conditions and target guidelines was formed; skills in editing texts of different styles and constructing a stylistically perfect text of any style and genre were developed.

Key words: stylistics, style, functional styles, speech culture, language unit, language means, modern Ukrainian literary language.

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Стилістика української мови» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система мовних засобів, спрямованих на ефективну реалізацію комунікативно-прагматичних функцій мови.

Мета курсу: практично оволодіти стилістикою сучасної української мови в поліфункціональній формі, а також закономірностями, що визначають використання виражальних засобів відповідно до стилістичних норм.

Завдання курсу: поглибити, закріпити, систематизувати й узагальнити знання зі стилістики сучасної української мови; поглибити знання про формування, становлення й розвиток функціональних стилів української мови в різних сферах спілкування; формувати вміння й навички визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; формувати вміння вільного користування обома формами української мови – усною і писемною, дотримуючись норм літературної мови; навчати студентів вільно, зв'язно, логічно, точно, доречно й виразно викладати свої думки, користуючись багатством і різноманітністю мовних засобів відповідно до функціональних стилів сучасної української мови; прищеплювати студентам навички й уміння творчої самостійної роботи в процесі підготовки до практичних і семінарських занять зі стилістики української мови; формувати уміння та навички опрацювання науково-лінгвістичної літератури.

Передумови для вивчення дисципліни: курс тісно пов'язаний із теоретичними проблемами сучасної української літературної мови, історії української літератури, загального мовознавства, історії мови.

Навчальна дисципліна складається із п'яти кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Сформувати уявлення про спеціальність і кваліфікацію філолога, особливості організації освітнього процесу в контексті модернізації української школи і входження у загальноєвропейський освітній простір.

ПРН 2. Знати історію та культуру України, вміти дискутувати про історичне минуле й сучасність у політичному та культурному контексті, критично осмислювати проблеми у сфері історії.

ПРН 6. Здійснювати пошук, інтерпретацію та синтез наукової інформації, отриманої з різних джерел із дотриманням принципів академічної доброчесності.

ПРН 11. Володіти сучасною українською літературною мовою, аналізуючи історичні особливості розвитку її фонетичної та граматичної систем і діалектні аспекти; характеризувати особливості функційних стилів; реагувати мовними засобами на соціокультурні запити.

ПРН 13. Здійснювати педагогічну діяльність в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепції мовної освіти в Україні.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такими *компетентностями*:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та розвиток суспільства,

техніки та технологій.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною (англійською) мовою.

ЗК 5. Здатність до виконання навчально- й науково-дослідницьких завдань фахового спрямування.

ЗК 6. Здатність організовувати здоровий спосіб життя.

ЗК 7. Здатність проявляти повагу до української національної культури; з'ясувати проблеми сучасної мовної та інформаційної політики.

ЗК 8. Здатність бути відповідальним, ініціативним; працювати в команді, розподіляти функції у виконанні спільної діяльності.

ЗК 9. Здатність розробляти й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній та науковій діяльності.

II. Фахові:

ФК 6. Здатність до програмування, організації та поетапного проведення теоретичних досліджень, виконання експериментальної роботи й висвітлення здобутих наукових студіювань у виданнях різної категорії; самостійного провадження науково-дослідницької роботи; репрезентації отриманих результатів на наукових

ФК 11. Здатність до аналізу історичних змін у мовній системі; з'ясування закономірностей народної мови в багатогранності її діалектів і говірок; засвоєння комплексу лінгвістичних знань про сучасну українську мову як систему; узагальнення й систематизації стилістичної диференціації мови.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Зміст обсяг поняття “стилістика”. Етапи становлення стилістики як особливої наукової дисципліни. Предмет і структура науки. Методи і прийоми досліджень. Зв'язок стилістики з іншими лінгвістичними і нелінгвістичними дисциплінами. Лінгвостилістика: основні поняття, напрями і методи дослідження.

Тема 2. Стилі української мови. Поняття «функціональний стиль». Принципи класифікацій і внутрішньої жанрової диференціації стилів. Типологія стилів, підстили, їх жанрові особливості. Характеристика основних функціональних стилів. Історія розвитку стилів в Україні.

Тема 3. Фоностилістика як наука. Фоностилістичні засоби мови. Історія виникнення. Джерела розвитку фоностилістики. Звукова організація мови у стилістичному аспекті. Засоби милозвучності української мови. Логічний та словесний наголос. Синтагматичний наголос. Роль процесу наголошення в різних функціональних стилях. Види звукових повторів (редуплікація): анафора, епіфора, асонанс, алітерація у різних функціональних стилях. Поняття ритмомелодики в усному, поетичному і прозовому мовленні.

Тема 4. Символи як стилістеми. Фігури мови. Тропи і фігури. Системний характер тропіки. Природа фігур і тропів та сфери їх творення. Класифікація фігур і тропів. Метафора. Епітет. Порівняння. Стилістичні засоби сміхової культури.

Тема 5. Роль значення слова у стилістичній системі мови. Типи значень слів. Типи переносних значень слів та їх стилістична обумовленість у вживанні. Лексичні категорії мови, в основі яких лежить семантична спрямованість. Стилістичні можливості різних категорій лексики (антонімів, синонімів, паронімів, омонімів тощо). Стилістично-функціональна диференціація української лексики з точки зору активності вживання. Загальноновживана лексика в стилістичному плані. Групи загальноновживаної лексики. Пасивна лексика в системі стилістичної системи мови. Слова-терміни, професіоналізми, умови їх стилістичного використання. Книжна лексика. Стилістичний потенціал книжних слів. Застаріла лексика зі стилістичного погляду. Функції історизмів. Групи архаїзмів та

особливості стилістичного використання.

Тема 6. Класифікація слів української мови з точки зору їх емоційного забарвлення. Стилiстично нейтральна лексика. Її стилістичний потенціал. Розмовна лексика. Категорії розмовної лексики (просторіччя, лайливі слова, жаргонізми, діалектизми тощо). Стилiстичні параметри використання розмовних елементів мови. Стилiстична сфера функціонування власне українських слів. Іншомовні слова у текстах різних стилів. Стилiстичні помилки, що зумовлені функціонуванням запозичень у мові. Стилiстичні можливості фразеологічної системи української мови.

Тема 7. Стилiстичні можливості словотвірної системи. Стилiстичні можливості словотворення. Стилiстична роль афіксації у різних функціональних стилях. Семантико-стилiстичні значення і відтінки слів (тексту), що творяться словоскладанням, складанням коренів і основ, абрєвіацією. Слова, творені морфолого-синтаксичним способом: стилістичний коментар. Індивідуально-авторські новотвори.

Тема 8. Морфологічні засоби стилістики. Стилiстичні можливості іменних частин мови. Стилiстична характеристика дієслова. Стилiстичні аспекти дієслівних категорій (часу, особи, способу). Стилiстична своєрідність прислівників. Стилiстичні можливості службових частин мови та вигуків.

Тема 9. Специфіка поняття «стилiстичний синтаксис». Концепції вчених-лінгвістів щодо функціональності синтаксичних одиниць у різних стилях мови. Одиниці стилістичного синтаксису: головні та другорядні члени речень, їх стилістичне навантаження. Стилiстичні можливості вставних і вставлених конструкцій. Однорідні члени речення, їх стилістичний потенціал. Словосполучення, типи словосполучень, їх стилістичні можливості. Стилiстичні межі використання простих (односкладних, двоскладних) речень у різних функціональних стилях.

Тема 10. Стилiстична сфера функціонування складних речень. Складні синтаксичні конструкції у різних стилях мови. Типові стилістичні огріхи, зумовлені синтаксичною організацією мови. Роль прямої мови у текстах різних стилів. Стилiстичний потенціал складного речення. Період у синтаксичній стилістиці. Період як риторична фігура, його структура та види.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Львів: Світ, 2003. 432 с.
2. Бадер В. І. Стилiстика української мови: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Луганськ: Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2006. 204 с.
3. Бондарєва Н. О. Стилiстика української мови: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Четверта хвиля, 2010. 248 с.
4. Губарева Г. Практикум зі стилістики української мови (для студентів закладів вищої освіти) / Уклад. Г. Губарева, О. Гурова. Суми : Триторія, 2022. 86 с.
5. Дудик П. С. Стилiстика української мови: навч. посіб. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.
6. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови: навч. посіб. Львів: ПАІС, 2007. 400 с.
7. Клещова О. С. Культура мовлення і стилістика: модульний контроль: навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 110 с.
8. Климова К. Я. Практична стилістика сучасної української мови: навч. посіб. Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир: [б.в.], 2005. 144 с.
9. Коваль В. О. Стилiстика української мови: навч.-метод. посіб. для студ.-філолог. вищ. навч. закл. Умань: ПП Жовтий, 2011. 149 с.
10. Конторчук Г. Стилiстика сучасної української мови: практичний курс: навч.

посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир: Рута, 2012. 219 с.

11. Кравець Л., Барань Є. Стилістика української мови. Навчальне видання (навчально-методичний посібник) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II / Автори: Лариса Кравець та Єлизавета Барань. За редакцією кандидата філологічних наук, доцента Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II Олександра Кордонця. Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці II ТОВ «РІК-У», 2022. 150 с.

12. Кузнецова Г. П. Стилістика і культура ділового українського мовлення в освітній сфері спілкування: навч. посіб. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2013. 216 с.

13. Мацько Л. І. Стилістика української мови: підручник. К. : Вища школа, 2003. 462 с.

14. Пентилюк М. І. Ділове спілкування та культура мовлення: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 224 с.

15. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови: підручник. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. 248 с.

16. Рижко О. М. Практична стилістика: навч. посіб. К.: НАУ, 2010. 320 с.

17. Стилістика мовних одиниць: лексична стилістика, стилістична фразеологія: навч.- метод. посібник для студентів-філологів ЗВО; уклад.: І. І. Коломієць. Умань: Візаві, 2021. 108 с.

18. Стилістика української мови: навч.-метод. посіб. / упоряд.: А. С. Попович, Л. М. Марчук; за ред. А. С. Попович. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. 172 с.

19. Шевченко Л. Стилістика української літературної мови: функціональна діагностика тексту: навч. посіб. К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. Кн. 2. 388 с.

20. Шулжук Н. В. Стилістика сучасної української літературної мови: навч.-метод. посіб. для студ. філол. спец. ВНЗ. Рівне, Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 304 с.

Допоміжна

1. Башманівська Л., Башманівський В. «Стилістика засобів масової комунікації» як навчальна дисципліна в підготовці майбутнього журналіста. Вісник Книжкової палати. 2022. № 6. С. 26–30.

2. Бирик С. П. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення: монографія. НАН України, Ін-т укр. мови. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2013. 589 с.

3. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти: монографія. Ніжин: ТОВ Аспект-Поліграф, 2005. 552 с.

4. Ботвина Н. В. Ділова українська мова (офіційно-діловий та науковий стилі): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : АртЕк, 2001. 280 с.

5. Бублейник Л. В. Особливості художнього мовлення: навч. посіб. зі спец. курсу для студ. гуманіт. ф-тів. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2000. 177 с.

6. Волковинський О. Поетика епігета: монографія. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2011. 350 с.

7. Волкотруб Г. Й. Стилістика ділової мови: навч. посіб. К.: МАУП, 2002. 208 с.

8. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст: вибрані праці. Чернівці: Чернівецький нац. університет, 2009. 664 с.

9. Гуйванюк Н. В. Способи реалізації іронії у структурі речення. Чернівці: Рута, 2009. 170 с.

10. Денисова С. П. Стилістика газетно-журнального тексту : тексти лекцій. К. : КиМУ, 2004. 53 с.

11. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поетика. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2008. 488 с.

12. Капелюшний А. О. Стилістика. Редагування журналістських текстів: практичні заняття: навч. посіб. Львів: ПАІС, 2003. 544 с.

13. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі:

монографія. К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

14. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу: монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 328 с.

15. Кравець Л. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст.: монографія. К. : ВЦ «Академія», 2012. 416 с.

16. Крутько Т. В., Купчик Л. Є., Масло І. М. Стилiстичні засоби у малоформатних повідомленнях мережі Facebook. Актуальні питання гуманітарних наук: зб.наук.праць. Серія: Мовознавство. Літературознавство. Дрогобич, 2021. Вип.45, том 1. С.143-147.

17. Ладиняк Н. Б. Естетична функція синтаксису прози Івана Багряного: монографія. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2012. 168 с.

18. Лесюк М. П. Еротизми в українському пісенному фольклорі: наук. видання. ІваноФранківськ: Місто НВ, 2010. 244 с.

19. Мацько Л. І. Стилiстика ділової мови і редагування документів: навч. посіб. для дистанційного навчання. К.: Ун-т «Україна», 2004. 281 с.

20. Мойсієнко А. Мова як світ світів. Поетика текстових структур. Умань: РВЦ «Софія», 2008. 280 с.

21. Навчук Г. В. Формально-синтаксичні та функціонально-семантичні особливості окличних речень: монографія. Тернопіль: Астон, 2007. 200 с.

22. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: навч. посіб. з алгоритмічними приписами. К. : Центр учбової літератури, 2009. 392 с

23. Пещак М. М. Комунікативний синтаксис. К. : Довіра, 2000. 150 с.

24. Попович А. С. Мовностилістичні особливості української сатирично-гумористичної прози: монографія. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О. А., 2008. 172 с.

25. Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХХІ століття: система понять і бібліографічні джерела / уклад.: С. П. Бибик, Т. А. Коць, С. Г. Чемеркін та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко К.: Грамота, 2007. 146 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи, науковий проект.